

สรุปโครงการสัมมนาระดมความคิดเห็น¹

เรื่อง

ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ :
เครื่องมือภาครัฐ – กลไก ภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและความหมาย

วันที่ 18 เมษายน 2565 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมสาม สถาบันพระปกเกล้าและออนไลน์ผ่านระบบ ZOOM และ Facebook Live

.....

การสัมมนาระดมความคิดเห็น ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ : เครื่องมือภาครัฐ – กลไกภาคประชาชน จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและความหมาย ในรูปแบบเวทีสาธารณะเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมระดมความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... ในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับเจตนารมณ์ หลักการสำคัญ กรอบหลักเกณฑ์ รูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วม สถานะกฎหมายกลางและผลบังคับใช้ ระบบและวิธีการจัดรับฟังความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง กลไกหลักที่มีบทบาทกำหนดแนวนโยบายและหลักการพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และการติดตามตรวจสอบ รวมทั้งกลไกการจัดการข้อร้องเรียนของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิทยากรร่วมแลกเปลี่ยน ได้แก่

- ดร. ถวิลวดี บุรีกุล ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
- ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ประธานคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและผลักดันกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ
- นายอิทธิพล ช่างกลิ้งดี ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ทั้งนี้ สามารถสรุปรายละเอียดทางวิชาการจากเวทีสัมมนาสาธารณะได้ ดังต่อไปนี้

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล

ศ.ธงทอง จันทรางศุ

นายอิทธิพล ช่างกลิ้งดี

อ.ไพสิฐ พาณิชย์กุล

¹ ผู้สรุป นางสาวนิตยา โพธิ์นอก นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า และนางสาวอัจฉิมา แสงรัตน์ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า

การสัมมนาเริ่มต้นจากการกล่าวเปิดโดยศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า โดยศาสตราจารย์วุฒิสาร กล่าวว่ปัจจุบันนี้กระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Public Policy Process) มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 77 กำหนดหลักการตรากฎหมายรวมทั้งนโยบายที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นกฎหมาย แต่เป็นทิศทางและแนวทางที่รัฐบาลจะดำเนินการ ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบจากนโยบายและกฎหมายนั้น ๆ ย่อมมีสิทธิในการเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าเรื่องนี้ควร กำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาในระดับประเทศหรือแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ ควรมีพื้นที่ให้ประชาชน ในการปฏิรูปการเมือง คณะกรรมการปฏิรูปด้านการเมืองได้เสนอร่างกฎหมายเร่งรัด ในเรื่องนี้ที่ถือว่าเป็น Big Rock เพื่อให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชน มีรูปธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้น สถาบันพระปกเกล้าในฐานะที่เป็นสถาบันวิชาการภายใต้กำกับของประธานรัฐสภา จึงเห็นว่าการดำเนินการผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยเรื่องของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ จะก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐผู้ใช้อำนาจกับประชาชนผู้รับผลของอำนาจนั้น เกิดความเข้าใจและมีความเห็นพ้องต้องกันถึงทิศทางที่จะเกิดขึ้นในอนาคตร่วมกัน ทั้งนี้ กล่าวว่ผลจากการระดมความคิดเห็นครั้งนี้ จะได้นำเสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่ร่างกฎหมายฉบับนี้เข้าสู่การพิจารณา จากนั้น เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า กล่าวถึงความมุ่งหวังในช่วงท้ายก่อนเปิดการสัมมนา ว่า “หวังว่าการสัมมนาครั้งนี้จะบรรลุเป้าหมายตามชื่อคือ **การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย** บรรลุผลสัมฤทธิ์เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

ความเป็นมาของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

พ.ศ. ....

โดย ดร. ถวิลวดี บุรีกุล

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ประวัติการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ...

สาธารณะ มีการริเริ่มดำเนินการมาแล้วกว่า 2 ทศวรรษ เพื่อเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้แข็งแกร่งในสังคมไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้มีการศึกษาการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ จนปี 2550 คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีการจัดทำร่าง พ.ร.บ. การมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. .... เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมีสถาบันพระปกเกล้าซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเอเซีย ได้ทำการศึกษาและได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จนนำไปสู่การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สามารถรวบรวมรายชื่อประชาชนได้ทั้งหมด 13,167 ชื่อ แต่ทว่ากลับเกิดสถานการณ์ทางการเมือง จึงเป็นผลให้การเสนอร่าง พ.ร.บ. ต้องชะงักลง

ต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้ประชาชนหนึ่งหมื่นคนสามารถเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... เสนอต่อสภานิติบัญญัติอีกครั้ง แต่สุดท้ายแล้วนั้นกลับไม่มีการรับรองร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว เพราะถูกตีความว่าส่งผลกระทบต่อภาระด้านงบประมาณที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้มีความสำคัญ จึงยังมีการขับเคลื่อนเพื่อจัดทำร่าง พ.ร.บ. นี้ต่อไป ปัจจุบันมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือ นายวรภพ วิริยะโรจน์ และคณะได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว โดยใช้ร่างภาคประชาชนเป็นฐานในการจัดทำร่างปัจจุบัน

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล ได้นำเสนอความเป็นมาของกฎหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย

ประวัติการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ...

13,167 ชื่อ แต่ทว่ากลับเกิดสถานการณ์ทางการเมือง จึงเป็นผลให้การเสนอร่าง พ.ร.บ. ต้องชะงักลง

ประวัติการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ...

ภาพบรรยากาศการเสนอร่าง พ.ร.บ. จำนวน 13,167 ชุดต่อ นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย รองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คนที่หนึ่ง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2561

การสัมมนา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ : เครื่องมือภาครัฐ – กลไก ภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและความหมาย

หลักการเหตุผล เจตนารมณ์ และสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ....

โดย ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ
ประธานคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและผลักดันกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน-
ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ได้เริ่มต้นในการอธิบายถึงหลักการของร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... ดังต่อไปนี้ 1) ชื่อร่างและขอบเขตการบังคับใช้ จากการศึกษาความเป็นมาของร่างกฎหมายฉบับนี้ได้มีการเสนอหรือเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายมาแล้วหลายฉบับแต่ก็ประสบกับความล้มเหลวมาตลอด ปัจจุบันมีการนำร่างกฎหมายดังกล่าวในฉบับประชาชนมาปรับและพิจารณาใหม่เพื่อที่จะเสนอต่อไปยังฝ่ายนิติบัญญัติ 2) ในการจัดทำร่างกฎหมายจำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบร่างกฎหมายฉบับประชาชนและฉบับอื่น พร้อมทั้งความเห็นของคณะกรรมการเพื่อนำมาพิจารณาและปรับแก้ไขให้ร่างกฎหมายเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น 3) ข้อจำกัดของร่างกฎหมายฉบับเดิม คือ การตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมารับผิดชอบโดยตรง ซึ่งในประเด็นนี้ถูกพิจารณาว่าเป็นภาระต้องงบประมาณของประเทศ และถือเป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องการเงิน ดังนั้น ในการจัดทำร่างกฎหมายฉบับนี้จึงต้องคำนึงถึงหลักการ และความเหมาะสมในการตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นเพราะจะเป็นสิ่งจูงใจให้กฎหมายไม่สามารถเดินหน้าได้ 4) ร่างกฎหมายฉบับนี้จะต้องทำให้ กระชับรัดกุมมากที่สุด จึงระบุเพียงหลักการ กลไกและแนวทางในการทำงานสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะที่สำคัญ และสุดท้าย 5) คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการยกร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นคณะกรรมการที่นายกรัฐมนตรีได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งตามข้อเสนอของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งส่วนหนึ่งประกอบด้วยกรรมการที่มาจากหน่วยราชการต่าง ๆ โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ เพราะจะทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการทำงาน ในขณะที่ก็จำเป็นต้องมีกรรมการที่มาจากหน่วยงานที่มีประสบการณ์และทำงานด้านนี้โดยเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพให้เกิดกับร่างกฎหมายฉบับนี้

ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ กล่าวว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายกลางว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ มีเจตนารมณ์และหลักการที่มุ่งเน้นการคุ้มครองและรับรองวิธีการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะทุกขั้นตอน ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนโยบายสาธารณะ ตลอดจนเพื่อให้มีหลักประกันในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการนโยบายสาธารณะสามารถดำเนินการไปได้อย่างสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน ชุมชน และประเทศชาติโดยรวมอย่างแท้จริง หลังจากนั้นศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง ได้มีการอธิบายถึงค่านิยมของคำสำคัญที่ปรากฏในร่างกฎหมายฉบับนี้ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายสาธารณะ หมายความว่า การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาการเมือง แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาหน่วยงานรัฐ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน หรือพื้นที่ หรือการออกกฎหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐ และให้หมายความรวมถึงการจัดทำโครงการ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือประโยชน์สาธารณะอื่นใดอย่างมีนัยสำคัญ

“นโยบายสาธารณะ”

หมายความว่า การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาการเมือง แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาหน่วยงานรัฐ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน หรือพื้นที่ หรือการออกกฎหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐ และให้หมายความรวมถึงการจัดทำโครงการ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือประโยชน์สาธารณะอื่นใดอย่างมีนัยสำคัญ

คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ประกอบวิชาชีพในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

2. กระบวนการนโยบายสาธารณะ หมายความว่า การริเริ่ม การให้และรับรู้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผลและการตรวจสอบการดำเนินนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการพิจารณา แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกนโยบายสาธารณะ กล่าวโดยสรุปคือจำเป็นต้องมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดของกระบวนการนโยบายสาธารณะ

“กระบวนการนโยบายสาธารณะ”

หมายความว่า การริเริ่ม การให้และรับรู้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผลและการตรวจสอบการดำเนินนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการพิจารณา แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกนโยบายสาธารณะ

คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ประกอบวิชาชีพในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

“หน่วยงานของรัฐ”

หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและอยู่ในกำกับของรัฐ หน่วยงานอื่นของรัฐและหน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับสัมปทานหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจแทนหน่วยงานของรัฐ

คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ประกอบวิชาชีพในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

3. หน่วยงานของรัฐ หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและอยู่ในกำกับของรัฐ หน่วยงานอื่นของรัฐและหน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับสัมปทานหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจแทนหน่วยงานของรัฐ อันหมายรวมถึงฝ่ายบริหารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง

4. ผู้มีส่วนได้เสีย หมายความว่า ผู้ซึ่งอาจได้รับประโยชน์ ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะ

5. ฉันทามติ หมายความว่า ผลที่เกิดจากกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมีการลงมติหรือลงคะแนนเสียง และผลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นความเห็นที่เป็นเอกฉันท์ ฉันทามติถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ เพราะทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแต่ผลอาจไม่จำเป็นต้องเป็นเอกฉันท์ เพราะเป็นการยากที่จะให้ผลเป็นเอกฉันท์ได้ แต่สิ่งสำคัญของฉันทามติคือการได้พูดคุยกัน มีการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวร่วมกัน

“ฉันทามติ”

หมายความว่า ผลที่เกิดจากกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมีการลงมติหรือลงคะแนนเสียง และผลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นความเห็นที่เป็นเอกฉันท์

ต่อจากนั้นศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ได้อธิบายถึงสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าประชาชนย่อมมีสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการให้ข้อมูลและการรับข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลตามนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้น รวมไปถึงหน้าที่หน่วยงานของรัฐ โดยในร่างกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้เป็นโครงสร้างใหญ่ ๆ เพื่อให้คณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปขยายความต่อถึงภาระหน้าที่ อำนาจและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐนั้นให้เป็นไปตามหลักการ มาตรฐานหรือองค์ประกอบพื้นฐานตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนด รวมทั้งหลักการพื้นฐานในการมีส่วนร่วมซึ่งคณะกรรมการฯ กำหนดขึ้น ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐสามารถปรึกษาหารือหรือขอคำแนะนำจากคณะกรรมการฯ เกี่ยวกับการตรากฎหมาย กฎหรือระเบียบ รวมทั้งการทบทวน แก้ไขปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายหรือระเบียบของหน่วยงานได้ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีคุณค่า และมีความหมาย

สำหรับองค์ประกอบของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 18 ประกอบด้วย (1) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน (2) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และเลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการ (3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนสองคน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดเป็นกรรมการ (4) ผู้แทนจากภาคประชาชนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนจำนวน 3 คนเป็นกรรมการ (5) ผู้แทนสื่อมวลชน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ด้านสื่อมวลชน จำนวน 1 คน

เป็นกรรมการ (6) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีด้าน กฎหมายมหาชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและธรรมาภิบาลด้วยจำนวน 6 คน เป็นกรรมการให้ปลัด สำนักนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการและ มอบหมายเจ้าหน้าที่อื่นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ คณะกรรมการฯ

คณะกรรมการมีบทบาท อำนาจหน้าที่หลักคือในการกำหนด หลักเกณฑ์ แนวทาง รวมทั้งหลักการ พื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการนโยบาย สาธารณะ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการ รวมไปถึงกำกับ แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ซึ่งเป็น บทบาทในเชิงนโยบายมากกว่าลงไปปฏิบัติหรือจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง

<p>เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนด ขอบเขต ประเภท ชนิด และลักษณะ ของนโยบายสาธารณะที่อยู่ภายใต้ บังคับพระราชบัญญัตินี้</p>	<p>กำหนดหลักการพื้นฐานในการมีส่วนร่วม ของประชาชน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ ออกกฎ ระเบียบ แนวทาง หรือดำเนินการ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายสาธารณะ</p>
<p>หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการฯ</p>	
<p>ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และ วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งใน ระดับชาติและท้องถิ่น รวมทั้งการจัดทำ บริการสาธารณะ</p>	<p>สนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของ รัฐ และ เจ้าหน้าที่ ของ รัฐ เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ</p>

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง ยังกล่าวถึงโครงสร้างของสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีศูนย์ รับเรื่องราวจุดทุกข์ของการทำงาน โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีต้องเป็นหน่วยงานในการจัดการเรื่อง ทั่วไป โดยเฉพาะเรื่องงานทางด้านธุรการ เนื่องจากตำแหน่งปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นเลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง ดังนั้น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจึงถือว่าไม่ได้เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ และอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ งบประมาณแผ่นดิน เพราะเป็นองค์กรที่มีอยู่แล้ว หากแต่ต้องมีระบบการจัดการเรื่องงบประมาณให้มีคุณภาพ รวมทั้ง ต้องพิจารณาเรื่องจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมและมีคุณภาพมากที่สุด

ในช่วงท้ายศาสตราจารย์พิเศษธงทอง กล่าวว่กฎหมายฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการทำให้ประชาชนและ ชุมชนได้รับรู้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะทั้งหลายได้อย่างสะดวกและครบถ้วน ในช่วงเวลาที่ เหมาะสม อีกทั้งยังกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องนำผลจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและชุมชนไปใช้ ประกอบในกระบวนการตัดสินใจกำหนด อนุมัติ หรือเห็นชอบในนโยบายสาธารณะ ตามมาตรา 12 มาตรา 13 และมาตรา 14 และเพื่อความโปร่งใสกำหนดให้มีการประกาศการตัดสินใจให้ประชาชนทราบพร้อมเหตุผล ความ จำเป็น มาตรการในการป้องกันหรือเยียวยา การแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ความคุ้มค่าของประโยชน์ สาธารณะ และทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดด้วย

สรุปสาระและความคิดเห็นของประชาชน และความเห็นจากหน่วยงานของรัฐ

โดย นายอิทธิพล ช่างกลิ้งดี

ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

นายอิทธิพล ช่างกลิ้งดี กล่าวว่าในฐานะที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับการร่างกฎหมายฉบับนี้ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและหน่วยงานของรัฐ โดยที่ผ่านได้จัดให้มีขั้นตอนและวิธีการรับฟังความคิดเห็น 2 วิธี ได้แก่ การแสดง

1. ขั้นตอนและวิธีการรับฟังความคิดเห็น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ... ผ่าน 2 ช่องทางดังต่อไปนี้

1.1 จัดให้มีการรับฟังผ่านระบบกลางทางกฎหมาย (www.law.go.th) ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ - 22 มีนาคม 2565

1.2 มีหนังสือสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปยังส่วนราชการระดับกระทรวง จังหวัดทุกจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

ความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ www.law.go.th ซึ่งมีประชาชนจำนวน 905 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น และ การจัดส่งหนังสือสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปยังส่วนราชการระดับกระทรวง จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ซึ่งในกรณีนี้ มีหน่วยงานที่ร่วมแสดงความคิดเห็น จำนวน 217 หน่วยงาน และ จากผลการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ใน 2 ช่องทางข้างต้น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้สรุปผลการรับฟังความคิดเห็น

ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นค่านิยม ประเด็นสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ประเด็นหน้าที่หน่วยงานของรัฐ และ ประเด็นคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

ผลการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นเกี่ยวกับ “ค่านิยม” ในมาตรา 3 มีข้อเสนอแนะ

2. ผลการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2.1 ประเด็นค่านิยม (มาตรา 3)

ค่านิยม	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
ผู้มีส่วนได้เสีย	1. เสนอแนะให้เพิ่มเติมคำว่า “หรืออาจได้รับความเสียหาย” เชื่อมต่อกับ มาตรา 42 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2552 2. มีข้อสังเกตว่า ผู้มีส่วนได้เสียอาจได้รับความเสียหายหรือได้รับผล กระทบจากนโยบายสาธารณะแล้ว ความหมายโดยรวมนี้ ผู้ซึ่งอาจได้รับความเสียหายหรืออาจได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะ เพื่อให้บุคคล ดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ที่ตนเองอาจได้รับความเสียหาย ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง เพียงแต่มีทั้งจริงหรือเพียงอาจได้รับความเสียหายหรือผลกระทบที่ควรถือว่าผู้มีส่วนได้เสียแล้ว 3. ควรนิยามคำว่า “ผู้มีส่วนได้เสีย” และ “ผู้เกี่ยวข้อง” ให้มีความหมายแตกต่างกันชัดเจน 4. ควรนิยามคำว่า “บุคคล” เป็น “บุคคล” เพื่อให้ครอบคลุมทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลรวมถึงเพิ่มมติให้รวมถึงคณะบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนด้วย เนื่องจากความหมายของผู้มีส่วนได้เสียควรกำหนดให้ครอบคลุมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.60% 2.14% 96.26%

ไม่เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้อง

มีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นจำนวน 1,122

ว่าควรกำหนดค่านิยมให้มีความชัดเจนครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น ค่านิยมของ “นโยบายสาธารณะ” ที่เสนอให้เพิ่มเติมกรณีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาเพิ่มเติมคำว่า “เศรษฐกิจ” ต่อท้ายคุณภาพชีวิต และเพิ่มเติมคำว่า “แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด” “แผนพัฒนาท้องถิ่น” รวมถึง “หรือประโยชน์สาธารณะอื่นใดอย่างมีนัยสำคัญ” ให้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้ง มีข้อเสนอให้กำหนดประเภทของโครงการให้

ชัดเจน เพราะจากค่านิยมในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมไปถึงโครงการทุกประเภทหรือเฉพาะโครงการรัฐ หรือโครงการรัฐร่วมเอกชน และ คำว่า “ผู้เกี่ยวข้อง” มีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มองค์ประกอบเอกชน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนค่านิยมของ “กระบวนการนโยบายสาธารณะ” นั้น มีข้อเสนอแนะว่า ควรเปิดให้การเปลี่ยนแปลง แก้ไข และยกเลิกนโยบายสาธารณะ โดยการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน เนื่องจากบางกรณีอาจจะกระทบต่องบประมาณที่ได้ดำเนินการไปแล้ว อีกทั้ง ในการทำประชาพิจารณ์เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อนำเสนอข้อมูลในมุมต่าง ๆ ได้ครบถ้วน นอกจากนี้ ยังมี

การสัมมนา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ :

เครื่องมือภาครัฐ – กลไก ภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและความหมาย

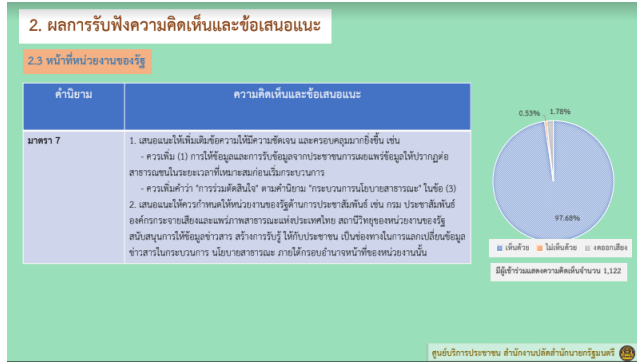

ข้อเสนอต่อการนิยามของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” โดยเสนอแนะว่าให้เพิ่มเติมคำนิยามให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. จัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อให้ครอบคลุมทุกองค์กรที่ใช้อำนาจทางบริหารของรัฐและควรเพิ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญด้วย

ประเด็นสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ มีข้อเสนอว่าควรแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความในมาตรา 6 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 3 และมาตรา 7 ผลกระทบของนโยบายสาธารณะที่ยังไม่ครอบคลุม เพราะในร่างกฎหมายมีเพียง 2 ด้านเท่านั้น

ประเด็นเรื่องหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

มาตรา 7 เสนอให้มีการเพิ่มความให้ความชัดเจน และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเสนอให้มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในเรื่องนโยบายสาธารณะภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

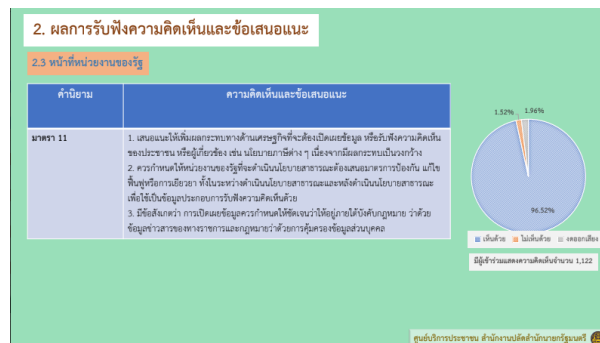

มาตรา 8 มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำว่า “...เพื่อให้เกิดความเห็นร่วมกันของที่ประชุม” ว่าข้อความดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดเข้าใจว่าจะต้องมีมติ “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” เท่านั้นหรือไม่ รวมทั้งข้อสังเกต

มาตรา 8 และมาตรา 11 กรณีการกำหนดนโยบายสาธารณะและการดำเนินนโยบายสาธารณะ ที่มีลักษณะต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยเพิ่มผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้อง

มาตรา 12 เห็นควรให้เพิ่มเติมข้อความในข้อ (4) ผลกระทบของการดำเนินการ ทั้งผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งมาตรการป้องกัน การแก้ไขฟื้นฟู และการเยียวยา

มาตรา 14 มีข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐเผยแพร่ หรือ ประกาศผลการรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนทั่วไปทราบก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการด้วย

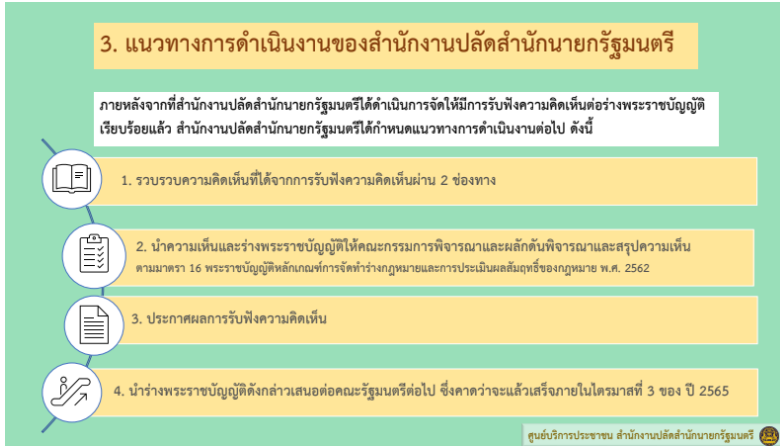
มาตรา 17 มีข้อสังเกตว่า คำว่า “...โดยไม่ชักช้า...” ควรกำหนดระยะเวลาพิจารณาดำเนินการตามคำร้องให้ชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการพิจารณาให้แล้วเสร็จเป็นจำนวนกี่วัน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนดำเนินการต่อไปได้

มาตรา 18 เสนอแนะให้ที่มาขององค์ประกอบกรรมการประเภทผู้แทนภาคประชาชนให้มีอิสระจากฝ่ายการเมืองหรือภาครัฐมากขึ้น

และมาตรา 24 ให้เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หากมีกรณีการร้องเรียนหรือกรณีพิพาทเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะตามกฎหมายฉบับนี้

ประเด็นคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยมีการเสนอให้คณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ และขั้นตอนการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจน

ในช่วงท้ายของการบรรยายนายอิทธิพล ช่างกลิ้งดี กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีว่าภายหลังจากที่ได้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจะรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา และจะเผยแพร่ผลการรับฟังความคิดเห็นต่อสาธารณะ ขั้นตอนสุดท้ายคือ จะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

3. แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ภายหลังจากที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติเรียบร้อยแล้ว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

1. รวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นผ่าน 2 ช่องทาง
2. นำความเห็นและร่างพระราชบัญญัติให้คณะกรรมการพิจารณาและผลักดันพิจารณาและสรุปความเห็นตามมาตรา 16 พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562
3. ประกาศผลการรับฟังความคิดเห็น
4. นำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในไตรมาสที่ 3 ของ ปี 2565

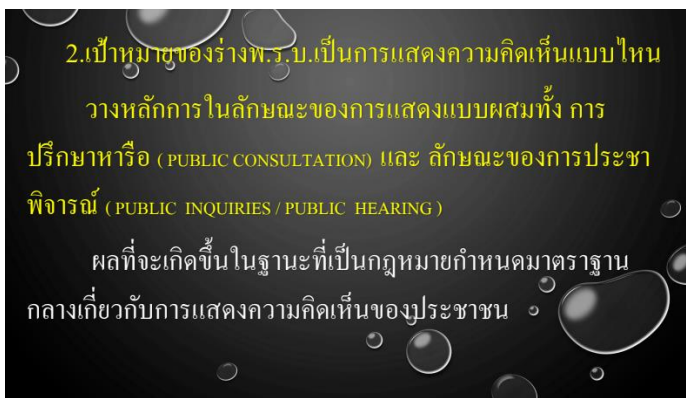
ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

เกี่ยวข้องแล้ว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจะรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา และจะเผยแพร่ผลการรับฟังความคิดเห็นต่อสาธารณะ ขั้นตอนสุดท้ายคือ จะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

ประเด็นและวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ....

โดย อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล ให้ความคิดเห็นว่าหลักการของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายประเทศยึดหลักมีในหลายรูปแบบ อาทิ การปรึกษาหารือ การประชาพิจารณ์ และการลงประชามติ ซึ่งร่างกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบผสมทั้งการปรึกษาหารือ และประชาพิจารณ์ ดังนั้น จึงควรต้องพิจารณาต่อไป

2. เป้าหมายของร่างพ.ร.บ.เป็นการแสดงความคิดเห็นแบบในวงหลักการในลักษณะของการแสดงแบบผสมทั้ง การปรึกษาหารือ (PUBLIC CONSULTATION) และ ลักษณะของการประชาพิจารณ์ (PUBLIC INQUIRIES / PUBLIC HEARING)

ผลที่จะเกิดขึ้น ในฐานะที่เป็นกฎหมายกำหนดมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

คือ มาตรฐานกลางของ 2 กลไกนี้ว่าจะไปในรูปแบบใด และ หากจะพิจารณาในส่วนของกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะพบว่าประเทศไทยมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ซึ่งระเบียบสำนักนายกฯ ดังกล่าวเกิดความยากในการนำไปบังคับใช้กับหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้น ภายหลังจึงมีความพยายามในการ

ตรากฎหมายการมีส่วนร่วมในระดับพระราชบัญญัติหากแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงเกิดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นฯ พ.ศ. 2548 แทน อย่างไรก็ตาม แม้ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงบังคับใช้ แต่มีกฎหมายที่มีความมุ่งหมายในลักษณะเช่นเดียวกันเกิดขึ้น ได้แก่ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 พ.ร.บ.การอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ.2558 ซึ่ง

กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้มีผลบังคับเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น เพราะ ผู้ได้รับผลกระทบสามารถใช้กลไกจากกฎหมายฉบับนี้ในการเรียกร้องได้

ภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีกฎหมายที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันนี้ ได้แก่ พ.ร.บ.ยุทธศาสตร์ชาติ 2560 พ.ร.บ.หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และมีร่าง พ.ร.บ.กำหนดวิธีการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาหรือการค้าการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งรับฟังความคิดเห็นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ – 24 มีนาคม 2565 ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการพิจารณาของร่างกฎหมายฉบับนี้ จึงควรพิจารณาด้วยว่ากฎหมายฉบับอื่นอาทิที่ได้กล่าวข้างต้นมีกลไกอย่างไร เพื่อพิจารณาว่าร่างกฎหมายการมีส่วนร่วมฉบับนี้จะมีตำแหน่งแห่งที่ (position) อย่างไร

4. ตำแหน่งแห่งที่ของ“ ร่าง พ.ร.บ.การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ....”

4.1 ในฐานะกฎหมายกลาง จะจัดความสัมพันธ์กับกฎหมายที่กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอยู่แล้ว (แต่ยังไม่ดีพอ / ไม่เป็นไปตามหลักการของการมีส่วนร่วม) อย่างไร

4.2 ควรจะเติมกลไกบางประการที่เป็นการพัฒนาต่อยอดกระบวนการรับฟังหรือการเยียวยาให้เกิดประสิทธิภาพไปด้วยหรือไม่ (เช่น กลไกการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์สำคัญๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือต่อประเทศ)

สำหรับความคิดเห็นต่อสาระสำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้ อาจารย์ไพสิฐเห็นว่าในฐานะที่กฎหมายฉบับนี้จะเป็นกฎหมายกลาง การยืนยันเพียงหลักการการมีส่วนร่วมนั้นถือว่ายังไม่เพียงพอ เพราะหน่วยงานรัฐเพียงรับฟังแต่ไม่ได้นำไปพัฒนาหรือดำเนินการต่อว่าจะทำอย่างไรให้กลไกสามารถดำเนินการต่อไปได้ คณะกรรมการ ฯ มีการต่อยอดจากการรับฟังความคิดเห็นหรือการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่อย่างไร ทำอย่างไรให้การวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ มีผลต่อกลไกทางการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความคิดเห็นต่อคณะกรรมการฯ อาจถูกนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อศาลปกครองในการพิจารณารณีร้องเรียน รวมทั้ง ในร่างกฎหมายฉบับนี้ คณะกรรมการฯ ควรเป็นกลไกในการค้นหาความจริง หากมีกรณีผลกระทบโครงการหรือนโยบายที่ก่อให้เกิดผลกระทบ ทั้งที่เป็นโครงการที่เกิดขึ้นแล้วด้วย อาทิ กรณีลำห้วยคลิตี้ ที่ควรเป็นกลไกมากกว่าการพิจารณาความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว โดยใช้กลไกคณะกรรมการฯ เป็นผู้ค้นหาความจริงในกรณีที่ประชาชนได้รับผลกระทบด้วย ส่วนอำนาจหน้าที่คณะกรรมการฯ พบว่าค่อนข้างกว้างขวาง โดยเห็นว่าร่างกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ได้มีการระบุขอบเขตนโยบายสาธารณะไว้ ทำให้การออกกฎหมายระดับรองต้องมีข้อควรระวังที่ไม่ให้มีสาระที่ขัดต่อหลักการของร่างกฎหมายฉบับนี้

การมีหลักการแบบกว้าง ๆ ของร่างกฎหมายนี้ โดยควรพิจารณาปรับปรุงให้มีหลักการเบื้องต้นหรือไม่ในการรับฟังความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมติดตาม และเยียวยา ว่ามีหลักการเบื้องต้นอย่างไร เพื่อขยายความให้เกิดความชัดเจน แต่อาจไม่ต้องระบุในรายละเอียด ในส่วนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความคิดเห็นที่ผ่านมามากมายครั้งไม่ได้ถูกนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ ดังนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ ทำอย่างไรให้เกิดการนำไปใช้จริง เช่น หากหน่วยงานไม่ได้นำไปปฏิบัติตาม จะทำอย่างไรให้กลไกของศาล หรือคณะกรรมการฯ มีผลสำคัญต่อการแก้ปัญหาเดิม ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

5. ประเด็นข้อสังเกตต่อร่าง พ.ร.บ ฯ

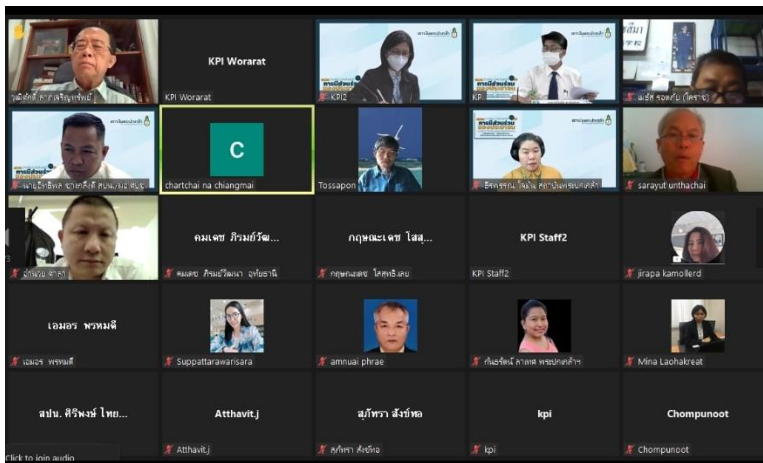
5.1 การกำหนดขอบเขตของการบังคับตามกฎหมาย (ไม่ได้กล่าวไว้โดยตรง มีช่องตาม ม. 24 (1))

5.2 การออกแบบระบบการรับฟังโดยการวางกรอบมาตรฐานขั้นต่ำ แบ่งตามช่วงของนโยบายสาธารณะ ตาม ม. 7 + (ม. 11 , ม. 12) + ม. 24 (2) + ม. 25

ประสิทธิผลในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ มีข้อห่วงกังวลว่าการทำโครงการที่ผ่านมาหากมีการดำเนินการไปแล้วจะมีมาตรการในการลงโทษอย่างไร

การแสดงทัศนะความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ....

โดย ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ในช่วงสุดท้ายของการสัมมนา ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย โดยหลายความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่นำเสนอโดยวิทยากรจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และอาจารย์ไพสิฐ ในภาพรวมของหลักการและเหตุผล ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นต้องมีกฎหมายกลางด้านการมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันบางท่านก็คาดหวังว่ากฎหมายนี้จะ เป็นกฎหมายที่เต็มเต็ม

กฎหมายที่มีสาระการมีส่วนร่วมฉบับอื่น อย่งไรก็ดี แม้ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะเห็นด้วยต่อการมีกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่บางท่านยังมีความห่วงกังวลต่อผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายนี้ในฐานะที่เป็นกฎหมายกลางด้านมีส่วนร่วม

ในส่วนขอเจตนารมณ์และหลักการสำคัญของร่างกฎหมายนี้ ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ควรให้ความสำคัญแก่ภาคประชาชนมากกว่าภาครัฐเป็นหลัก นโยบายสาธารณะจึงควรมาจากการนำเสนอของภาคประชาชนได้ด้วย อีกทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อมด้วยเพื่อให้ครอบคลุมผู้ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบทั้งหมด

สำหรับกรอบหลักเกณฑ์และรูปแบบการมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความเห็นอย่างหลากหลาย ได้แก่ การวางหลักการที่ยึดหยุ่นแก่หน่วยงานปฏิบัติ ความชัดเจนของกระบวนการประชาคม การใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอ ติดตาม และยกเลิกนโยบาย ตลอดจนการนำข้อคิดเห็นของประชาชนไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบาย

ในส่วนขอระบบ กระบวนการ และวิธีการรับฟังความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความสำคัญกับกลไกคณะกรรมการฯ ตามร่างกฎหมายนี้ โดยเห็นว่าคณะกรรมการฯ ควรมีองค์ประกอบภาคประชาสังคมในการสนับสนุนการ

การสัมมนา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ :
เครื่องมือภาครัฐ – กลไก ภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าและความหมาย

มีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ เพราะยังไม่มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนของคณะกรรมการฯ ในส่วนของกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและการนำข้อมูลไปใช้นั้น ควรมีความชัดเจนในร่างกฎหมายนี้ที่ทำให้การเสนอข้อมูลของประชาชนได้รับการรับฟังและมีการนำไปใช้พิจารณาจัดทำนโยบาย ตลอดจนผลของการรับฟังจากประชาชนควรมีการเผยแพร่ในวงกว้าง

สำหรับกลไกป้องกันแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องประชาชน ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะที่ชัดเจนมากเท่ากับประเด็นก่อนหน้านี้ โดยมีบางท่านเพียงตั้งข้อสังเกตว่ากรณีมีความขัดแย้งหรือแตกต่างอย่างรุนแรง ร่างฯ นี้ควรมีการกำหนดแนวทางไว้ด้วย

ขณะเดียวกันสำหรับประเด็นหลักประเด็นด้านต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าร่างกฎหมายนี้ยังขาดมาตรการในการจัดการหากไม่มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมตามกฎหมายนี้ ดังนั้น เนื้อหาสำคัญที่ควรเพิ่มเข้าไปอาจเป็นมาตรการทั้งเชิงลงโทษหรือจูงใจตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางการดำเนินงาน เพื่อให้เจ้าของโครงการดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนายังเห็นว่าควรมีการกำหนดมาตรการให้ประชาชนสามารถร้องต่อคณะกรรมการฯ เพื่อขอให้หน่วยงานรัฐจัดกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการระดมมาตรการชดเชยความเสียหาย และจริยธรรมการวิจัยในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้วย

ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาดังกล่าว สรุปรายละเอียดได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นความคิดเห็นผู้เข้าร่วมสัมมนาต่อร่าง พ.ร.บ. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเด็นหลัก	ข้อคิดเห็น
1. หลักการและเหตุผล	จำเป็นต้องมีกฎหมายกลางด้านการมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันกฎหมายนี้อาจจะช่วยเติมเต็มเรื่องการมีส่วนร่วมในกฎหมายอื่น
2. เจตนารมณ์และหลักการสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ○ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในร่างฯ นี้ยังให้ความรู้สึกว่าจะปัจจุบันยังเปิดโอกาสไม่เต็มที่ ควรปรับให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ○ ในเชิงโครงสร้าง ร่างฯ นี้ ยังให้ความสำคัญกับรัฐ ควรเขียนว่าประชาชนมีสิทธิเสนอให้หน่วยงานของรัฐจัดกระบวนการเสนอนโยบายขึ้นมาได้ รวมถึงการยกเลิกนโยบายด้วย ○ หลักการของกฎหมายควรมีกำหนดไว้เป็นประเพณีว่า “เพื่อรองรับสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน” ○ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ควรระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อมด้วย ○ นิยาม “การมีส่วนร่วม” ควรใช้ภาคประชาชนเป็นประธานของประโยค เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจทางนโยบาย ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และยกเลิกนโยบาย ○ “นโยบายสาธารณะ” ไม่ได้มาจากภาครัฐเท่านั้น แต่ต้องมาจากภาคประชาชนด้วย เช่น คณะกรรมการประชาชนในระดับพื้นที่ เพื่อให้มีความเป็นรูปธรรม ○ นิยามการมีส่วนร่วมควรระบุทั้งก่อน ระหว่าง หลัง การตัดสินใจ
3. กรอบหลักเกณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> ○ ควรเปิดช่องให้หน่วยงานได้ใช้แนวปฏิบัติเดิม หากไม่ขัดแย้งหรือมีมาตรฐานที่น้อยกว่าหลักเกณฑ์หรือหลักการของร่างฯ นี้

ประเด็นหลัก	ข้อคิดเห็น
รูปแบบ และวิธีการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> ○ การลงประชามติ ยังไม่เห็นความชัดเจน ควรเขียนให้มีความชัดเจนมากขึ้นเช่นว่าผลของประชามตินำไปสู่อะไร ○ มาตรา 8 กรณีหน่วยงานรัฐไม่ริเริ่มหรือเพิกเฉย ควรเขียนให้ประชาชนมีสิทธิเสนอให้หน่วยงานรัฐจัดการมีส่วนร่วม และควรมีการระบุนโยบายสาธารณะที่มาจากภาคประชาชนด้วย ○ มาตรา 9 การให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ คำว่า “อาจจะ” ไม่มีผลในทางปฏิบัติ ควรใช้คำว่า “ควรจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วม” และมีกลไกกำหนดให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมเป็นระบบสำคัญ ประชาชนทั่วไปหากไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการจะไม่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะในแต่ละระดับ ควรมีกลไกคณะกรรมการภาคประชาชนจาก 5 ภาคเป็นการมีส่วนร่วมที่ครบวงจร ○ มาตรา 16 ยังไม่ครอบคลุมกรณียกเลิกโครงการ จึงควรครอบคลุมไปถึงการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต อนามัยและสิ่งแวดล้อมด้วย เพราะโครงการกระทบมากกว่าตัวบุคคล ○ มาตรา 13 การให้ข้อเท็จจริง ควรให้ข้อเท็จจริงทั้งข้อดีและข้อเสีย ควรให้คณะกรรมการฯ ได้เข้าร่วมในกระบวนการให้ข้อมูลด้วย ○ มาตรา 17 ควรมีกระบวนการยกเลิกที่ต้องระบุว่าให้มีการประเมินผลกระทบโครงการที่ดำเนินการไปแล้ว เพราะหลายโครงการดำเนินการไปแล้วไม่เหมาะสม ○ ประกาศและหลักเกณฑ์คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประกาศนี้เขียนนิยามชัดเจนทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ และนิยามนโยบายสาธารณะ ควรมีการพิจารณาร่างกฎหมายนี้ ให้เชื่อมโยงกันด้วย
4.ระบบกระบวนการและวิธีการรับฟังความคิดเห็น	<ul style="list-style-type: none"> ○ คณะกรรมการฯ ควรมีกลไกการทำงานที่มีความชัดเจน คณะกรรมการฯ ควรมีองค์กรช่วยเหลือหรือกลไกอย่างภาคประชาสังคม เช่น มีระบบลงทะเบียนองค์กรประชาสังคมเพื่อให้กับสนับสนุนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ เพื่อช่วยงานคณะกรรมการ ○ กระบวนการรับฟังความคิดเห็น จะทำอย่างไรให้มีความเป็นอิสระ ตรงไปตรงมา และไม่เป็นไปตามความต้องการของเจ้าของโครงการเท่านั้น ○ กระบวนการเข้าถึงข้อมูล ควรมีการทำให้มากขึ้น หรือมีความชัดเจนขึ้นในการรับฟังในการวางแผนงานกิจกรรมหรือนโยบาย การเสนอข้อมูลไปแล้วได้รับฟังและมีการพิจารณา อย่างน้อยควรมีการระบุให้ความคิดเห็นของประชาชนควรอยู่ในการพิจารณาของการประชุมหรือการพิจารณาทางนโยบาย ○ ผู้ช่วยเลขาในสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีควรนำข้อมูลที่ได้จากการรับฟังมาเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในวงกว้าง

ประเด็นหลัก	ข้อคิดเห็น
5. กลไกป้องกัน แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และ วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ○ กรณีมีความขัดแย้งหรือแตกต่างอย่างรุนแรง ร่างฯ นี้จะมีกลไกอย่างไร
6. หลักประกัน ด้านต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ○ กรณีนโยบายนั้นเข้าเกณฑ์ที่คณะกรรมการฯ พิจารณา แต่หน่วยงานรัฐไม่ได้ดำเนินการ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถร้องต่อคณะกรรมการฯ ในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมหรือขอให้ยกเลิกโครงการที่ดำเนินการไปแล้วตามเกณฑ์ของคณะกรรมการฯ ○ การบังคับใช้ตั้งแต่ต้นทางและปลายทาง ร่างฯ นี้ยังไม่มี ควรเขียนไว้ว่าจะมีมาตรการอย่างไร อาจเป็นการจูงใจหรือลงโทษก็ได้ อยากเห็นกฎหมายนี้มีสภาพบังคับ หรือส่งเสริมเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เมื่อมีการทำโครงการขนาดใหญ่ ที่ผ่านมาไม่มีกระบวนการให้ประชาชนได้ไปฟ้องร้องกัน กฎหมายนี้ควรมีลักษณะบังคับใช้กับเจ้าของโครงการเหล่านั้นด้วย ○ ควรมีมาตรการชดเชย กรณีที่ได้รับ ความเสียหายอันเกิดจากนโยบาย เพราะที่ผ่านมามีเจ้าของโครงการที่ทำผิดหลักเกณฑ์แต่ไม่มีการชดเชย ○ การวิจัยประเมินผลกระทบโครงการที่ทำแบบระยะสั้น น่าจะมีมาตรการเรื่องจริยธรรมการวิจัยในการประเมินผลกระทบของนักวิจัย เช่น EIA
7. อื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ○ กฎหมายนี้ จะมีความท้าทายเพราะเป็นกฎหมายกลาง จึงมีความห่วงกังวลเรื่องของความยากและปัญหาในเชิงปฏิบัติของกฎหมายฉบับนี้